

NASJONALE MÅL FOR VANN OG HELSE

En informasjonsbrosjyre gitt ut av Mattilsynet i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet og Folkehelseinstituttet.

Drikkevann er
vårt viktigste
næringsmiddel

206

I Norge brukte hver innbygger ca. 206 liter vann i gjennomsnitt til husholdningsformål i 2014.

84%

84 prosent av landets befolkning er dermed tilknyttet de kommunale vannverkene

1/2

Halvparten av det kommunale ledningsnettets ble lagt i perioden 1971-2000, mens 20 prosent er lagt i perioden 2001-2014. Det øvrige ledningsnettets, som i hovedsak er fra 1941-1970 har erfaringsmessig flere svakheter.

1/3

Omtrent hver tredje liter forsvant i form av lekkasjer. Noen steder betydelig mer.

750

Det ble sendt 750 millioner kubikkmeter vann fra kommunale vannverk på drikkevannsnettet i 2014.

4,3 mill

Omtrent 4,3 millioner av landets innbyggere var tilknyttet de snaut 1 100 kommunale vannverkene.

43800

Det kommunale vannledningsnettets utgjør totalt i underkant av 43 800 kilometer, som tilsvarer jordens omkrets ved ekvator.

40

Ledningsnettets gjennomsnittsalder er estimert til cirka 40 år sett på landsbasis. Behovet for utskifting av ledningsnettets er stort, og preges av stort etterslep.

WHO'S PROTOCOL ON WATER AND HEALTH:

Protokollen om vann og helse er den første internasjonale avtalen i sitt slag. Den er vedtatt spesielt for å oppnå en tilstrekkelig forsyning av rent drikkevann og tilfredsstillende sanitærforhold for alle. Partene til protokollen forplikter seg til å sette mål på flere områder for å ivareta formålene. Norge har ratifisert avtalen og er dermed forpliktet til å følge den gjennom å sette nasjonale mål.

NASJONALE MÅL FOR VANN

Regjeringen vedtok i 2014 nasjonale mål for vann i Norge. De er et resultat av WHO's Protokoll for vann og helse. Målene er vedtatt for å oppnå en tilstrekkelig forsyning av rent vann og tilfredsstillende sanitære forhold for alle. Nå vil vi at dere bidrar til at målene nås.

Det er vedtatt målsetninger innen 14 målområder. Noen av dem kan du lese om i denne brosjyren, og resten finner du på mattilsynet.no/vann.

De nasjonale målene får betydning for både vannverkene og for offentlig forvaltning som skal følge dem opp. Konkret vil dette si at vi setter tydelige ambisjoner for å oppnå rent vann.

I Norge har vi blant annet utfordringer knyttet til forurensing, vannlekkasjer og gamle rør. Her setter de nasjonale målene konkrete ambisjoner om leveringssikkerhet og lekkasjeandel. Innføringen av disse målene skal sørge for at vi nasjonalt blir bedre rustet til å møte morgendagens utfordringer.

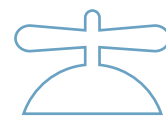
Denne brosjyren setter fokus på Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområder, men de nasjonale målene berører også flere andre departementsområder.

Én av tre liter drikkevann forsvinner

Drikkevann er vårt viktigste næringsmiddel. Vi brukte ca. 206 liter vann per innbygger i gjennomsnitt til husholdningsformål i 2014.

Omtrent hver tredje liter forsvant i form av lekkasjer.

Lekkasjetapet på 32 prosent tilsvarer cirka 5,5 kubikkmeter med vann per meter ledningsnett i 2014. Det har ligget relativt stabilt på samme nivå de seneste ti årene.

”Vannverkene må bli bedre på å jobbe forebyggende”

“Vann og avløp er en typisk veldig viktig sak, men som ingen bryr seg om inntil det ikke fungerer.”

Byrådsleder Raymond Johansen, tidligere rørlegger, til Teknisk Ukeblad i august 2015.

HVEM HAR ANSVARET?

Det er de som produserer drikkevann eller leverer vannet til forbrukerne, som er ansvarlige for at vannet er trygt og velsmakende. Det betyr blant annet at det ikke inneholder bakterier eller andre stoffer som kan utgjøre en helsemessig risiko.

Behovet for utskifting av ledningsnett er stort, og preges av stort etterslep. I treårsperioden 2012-14 var det for landet en gjennomsnittlig fornyelsesgrad på 0,6 prosent.

Gitt denne fornyelsestakten i årene framover, viser en beregning at det teoretisk vil ta nærmere 160 år å fornye hele det kommunale vannledningsnett.

En årlig utskifting av gjennomsnittlig 2 prosent av både vann- og avløpsnett på landsbasis er grovt estimert til 4 milliarder kroner per år.

For vannledningsnett, er dette anslått til omtrent 2 milliarder kroner årlig. Slik utskifting er en naturlig del av driften av anleggene dersom man skal unngå gradvis forfall. Hvor stor andel av nettet som bør skiftes årlig, vil variere fra anlegg til anlegg. For små anlegg med gammelt ledningsnett vil kostnadene per abonnent kunne bli betydelige.

I de nasjonale målene er det frister for når de skal være oppnådd. Kommuner, vannverk og andre må lage gjennomføringsplaner for å komme i mål.

MATTILSYNETS ROLLE

Vi godkjenner og fører tilsyn med vannforsyningssystem, godkjenner vannbehandlingsprodukter og utarbeider forskrifter og veiledere.

Måloppnåelsen for de nasjonale målene skal rapporteres inn, og det er Mattilsynet som vil sammenstille dette slik at Helse- og Omsorgsdepartementet kan rapportere til WHO.

Mattilsynet arbeider nært med Miljødirektoratet og plansektoren i kommunene og fylkeskommunene. Videre er Folkehelseinstituttet en viktig rådgiver, som ser på vannforsyning ut fra et helseperspektiv for befolkningen. Folkehelseinstituttet utnytter også data som Mattilsynet mottar fra vannverkene til bruk i sine folkehelseprofiler og andre publikasjoner (www.fhi.no).

Mattilsynet ser alvorlig på at alt for mange vannverk ikke er klar over sitt ansvar, eller hva forskriftene innebærer. I ekstreme tilfeller kan tilsynet vurdere dagbøter og politianmeldelse mot useriøse vannverk.

“4 av 5 vannverk har for dårlig kontroll med flere vesentlige punkter”

DE NASJONALE MÅLENE STILLER FLERE VIKTIGE KRAV TIL VANNFORSYNINGEN

1

Bedre standarden på ledningsnett

Eksempel på tiltak:

Kartlegging av gamle rør, investeringer og utskifting. Små anlegg bør skaffe seg bedre kompetanse gjennom tilknytning til eksterne fagmiljøer eller driftsassistanse

2

Redusere utbrudd og tilfeller av vannbåren sykdom

Eksempel på tiltak:

Bedre rutiner for drift og vedlikehold av vannbehandlingsanlegg og ledningsnett. Få på plass minst to hygieniske barrierer.

6

Bedre informasjon til publikum om kvaliteten på drikkevannet

Eksempel på tiltak:

Stat, kommune og vannverkseiere må i større grad legge ut tilgjengelig informasjon på internett.

5

Bedre beskyttelsen av vannkilder

Eksempel på tiltak:

Avsetting av hensynssoner i kommuneplanen, restriksjoner i nedbørfeltet og inngjerding av områder.

3

Knytte utilfredstillende separate og små fellesanlegg til felles vannforsyning der kvaliteten lettere kan kontrolleres

Eksempel på tiltak:

Gode kommuneplaner og hovedplaner for vann samt reguleringsplaner ved byggesaker slik at felles vannforsyning kan etableres.

4

Velge inntakspunkt der forurensningsfaren er minst

Eksempel på tiltak:

Inntakspunkter for vann til drikkevann eller matproduksjon skal plasseres slik at det gir trygt vann.

7

Bedre kvalitet på drikkevannet

Eksempel på tiltak:

Utbedre forhold som gir redusert kvalitet på drikkevannet. Bruk av strengere virkemidler for vannverk som ikke tilfredsstiller regelverket.

8

Øke funksjons-sikkerheten til vannforsyningen

Eksempel på tiltak:

Vurdere strengere krav til vedlikehold i drikkevannsforskriften. Redusere risiko for inntrenging av forurenset vann, samt antallet og varigheten på ikke planlagte avbrudd i vannforsyningen.

ER DERE I RUTE FOR Å NÅ DE NASJONALE MÅLENE?

 JA NEI

Har dere tilstrekkelig og oppdatert internkontroll?

 JA NEI

Har dere tilfredsstillende beredskapsplan?

 JA NEI

Overholder vannverket ditt kvalitetskravene i drikkevannsforskriften?

 JA NEI

Har vannverket tilstrekkelige hygieniske barrierer?

 JA NEI

Er de nasjonale målene godt forankret i organisasjonen?

 JA NEI

Har dere internettsider med god informasjon til brukerne om anlegg og vannkvalitet?

 JA NEI

Har dere vedlikeholdsplaner for ledningsnett og vannbehandlingsanlegget med tilstrekkelig prioritet?

Mer informasjon om de nasjonale målene for vann er tilgjengelig på **mattilsynet.no/vann**

Norsk Vann tilbyr som interesseorganisasjon for vannbransjen i Norge kompetansestøtte gjennom veiledninger, rapporter, kurs m.m. Mer informasjon er tilgjengelig på **norskvann.no**